

Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Kirjoittajaohjeet Politiikasta kouluissa [+ Suomi](#)

Studia Generalia: Näkökulmia mis- ja disinformaatioon

PODCAST: MEEMIPOLITIIKKAA

24.4.2021

📅 24.4.2021 👤 POLITIIKASTA LEHTI 📍 ARTIKKELIT, MIKKO POUTANEN, SAARA SÄRMÄ 💬 1

Ruutukaappaus osoitteesta <https://allmalepanels.tumblr.com/>

Lukuaika: 4 min.

Meemit voivat olla harmitonta ajankulua tai niiden taustalla voi olla merkityksellistä politiikkaa. Tarvitsemme meemien kriittistä lukutaitoa, sillä väärä tai vaikuttamaan pyrkivä tieto voi ottaa monenlaisia muotoja.

Sanasta ”meemi” tulee useimmille ensimmäiseksi mieleen hassut kuvat internetissä, joissa kuvan ja tekstin sommitelma luo uusia merkityksiä viitaten tyypillisesti kuvan alkuperäisen kontekstin ulkopuolelle. Moderni meemi onkin melkoisesti etäännyntynyt **Richard Dawkinsin** ajatuksesta, jossa meemi oli geeniin verrannollinen tekijä, joka toimi kulttuurillisessa kontekstissa biologisen sijaan.

Vaikka meemit pääosin esiintyvätkin lähinnä harmittomana tai merkityksettömänä ajankuluna, meemien taustalla voi olla myös merkityksellistä politiikkaa, jonka tunnistaminen vaatii kriittistä medialukutaitoa. Kaikilla meemeillä ei välttämättä ole lähtökohtaisesti taustallaan poliittista tarkoituspäätä, mutta meemittämisen oleellinen piirre onkin meemin

Mikko Poutanen

Mikko Poutanen on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa ja Politiikasta-lehden vastaava päätoimittaja.

Saara Särmä

YTT Saara Särmä on feministi, tutkija ja taiteilija sekä Feministisen ajatushautomo Hatun toinen perustajajäsen.

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND). [Lue lisää tekijänoikeuksista.](#)

Selaa arkistoa

Arviot

demokratia

Euroopan unioni

Venäjä

populismi

Suomi

Yhdysvallat

Retoriikka

Turvallisuuspolitiikka

Media

ilmastonmuutos

Maahanmuutto

Tutkimus

Yliopisto

Eurooppa

Tasa-arvo

Vaalianalyysit

Terrorismi

talous

Ulkopolitiikka

kääntäminen omaa toivottua viestiä heijastavaksi.

Toisin sanoen meemiä tuottaa uudelleen yleisö, joka meemin näkee ja jakaa sitä edelleen esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, tai osallistuu itse meemiin sanallistamalla leviävän kuvan uudelleen. Meemejä tehdään politiikasta ja poliitikoista, mutta meemi voi olla myös poliittinen tiettyä ideologiaa esiintuomalla. Meemien merkitys poliittisen viestinnän välineinä on vasta avautumassa tutkijoille.

Huumoria ja kuvakieltä hyödyntävät meemit tuottavat helposti sosiaalisessa mediassa leviäviä yksinkertaistavia selityksiä monimutkaisista ongelmista.

Tutkijatohtori **Saara Särmän** Suomen Akatemian rahoittamassa ”MEMEPOL – Meemien merkityksellistävää maailmanpolitiikkaa” -hankkeessa meemit nousevat esiin poliittisen viestinnän välineinä. Erilaiset toimijat valtioista aktivisteihin tuottavat ja levittävät meemejä pyrkiessään vaikuttamaan politiikkaan, niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Huumoria ja kuvakieltä hyödyntävät meemit tuottavat helposti sosiaalisessa mediassa leviäviä yksinkertaistavia selityksiä monimutkaisista ongelmista.

Meemeillä voi kuitenkin myös haastaa hallitsevia valta-asetelmia sekä nostaa yhteiskunnallisia kipukohtia esille, jos muut kanavat ovat sulkeutuneet. Huumorin välityksellä voidaan tehdä tarkoituspelitään vakavaa politiikkaa. Tämän vuoksi meemien kriittistä lukutaitoa tarvitaan: väärä tai vaikuttamaan pyrkivä tieto voi ottaa monenlaisia muotoja.

Meemien tehokkuus ja toimintalogiikka on yhä paljolti hämärän peitossa. Kaikki meemit eivät leviä tai puhuttele tarkoitettuja yleisöjään poliittisesti. Meemien politiikkaa selvittää tässä Poliitikasta-podcastissa *Politiikasta-lehden* vastaavan päätoimittajan **Mikko Poutasen** sekä aiheen asiantuntijan, tutkijatohtori Saara Särmän kanssa.

Arvaamattomat meemit

Väitöskirjassaan Särämä käsitteli maailmanpolitiikan meemejä – visuaalista maailmanpolitiikkaa – yhdistäen kuvataiteellista metodia politiikan tutkimukseen. Särämä on myös kenties kuuluisammin niittänyt mainetta Tumblr-alustalla tutkimuksensa oheistuotteena syntyneen ”**Congrats, you have an all male panel**” -sivustolla, joka on kuvien kautta tehnyt näkyväksi sitä, kuinka monesta aiheesta niin akatemiassa kuin yhteiskunnassa yleisemminkin keskustellaan lähes yksinomaan miesten äänillä. Lisäämällä kuviin peukuttavan **David Hasselhoffin** Särämä alleviivasi sivun otsikon sarkasmia.

Meeminä *All male panel* tekee siis näkyväksi niitä näkymättömiä rakenteita, jotka jättävät naiset julkisuudessa paitsioon. All male panel -ilmiöön tartuttiin vuonna 2015 **suomalaisessa mediassakin**, mikä yllätti Särmän itsensäkin. Meemien nousua suosioon on vaikea ennustaa.

Nyttemmin miespaneelit ovat **yleistyneet mediassa** myös sanana. Tietoisuus

Tarkennettu haku

Hakusana

Ajanjakso

 mm / dd / yyyy
 mm / dd / yyyy

Kirjoittajat

 Kaikki kategoriat

Avainsanat

 Kaikki avainsanat

Hae

Uusimmat podcastit

Poliitikasta SOUNDCLOUD
Vuosi Bidenia Tru...

43:35

Poliitikasta - Vuosi Bidenia Tru...	108
Poliitikasta - Vuosi Bidenia Trumpin jä...	108
Poliitikasta - Vuosi Bidenia Trumpin jälk...	96
Poliitikasta - Poliittisen osallistumise...	169
Poliitikasta - Edustajuus puntariviss...	2.2K
Poliitikasta - Yritykset, yhteiskunta ja ...	156
Poliitikasta - Vaalipolitiikkaa ja kansal...	176
Poliitikasta - Koronavuosi kulttuuriala...	303
Poliitikasta - Koronavuosi kulttuuriala...	113

Latest tracks by **Poliitikasta**

[Privacy policy](#)

ilmiöstä on kasvanut sille tasolle, että moni järjestelijä pahoittelee ennakoivasti, jos tapahtumaan on päässyt syntymään vain miehistä koostuva paneelikeskustelu.

Nyttemmin miespaneelit ovat yleistyneet mediassa myös sanana.

Internet toimii massiivisena meemien varastona, jolloin aineistosta on lähinnä runsaudenpulaa. Meemitutkimuksen haasteena onkin sen heikko ennustettavuus: on vaikea tietää etukäteen, mitkä tapahtumat herättävät merkittävää meemeilyä – vaikka akateemista tutkimusta rahoittavat tahot usein edellyttävätkin tutkijalta ennustajan lahjoja.

Esimerkiksi Yhdysvaltain presidentin **Joe Bidenin** virkaanastujaisissa huomion varasti meemeilyllä **Bernie Sanders**. Jopa Helsingin Sanomien Nyt-liite keräsi **Bernie-meemejä**. Meemejä ryöpsähti vuorokaudessa satoja, ellei tuhansia, minkä jälkeen ne meemeille tyypillisesti hiljalleen katosivat näkyvistä. Meemit ovat voimakkaasti tilannesidonnoisia joskin niitä voidaan myös kierrättää myöhemmin.

Särmä kerää meemejä usein joukkoistamalla tiettyyn tapahtumiin liittyvien meemien keräilyyn. Näihin lukeutuu muun muassa Yhdysvaltain hallintorakennuksen Capitolin mellakka 6.1.2021, edellä mainittu Sandersin pukeutuminen, sekä hiljattainen Suezin kanavan tukkineen jättimäisen Ever Green -konttialuksen irrottamisoperaatio.

Meemien politiikkaa

Internetin myötä kuvaviestinnän merkitys on kasvanut ja niin on myös näiden alustojen merkitys äänestäjien saavuttamisessa. Poliitikot itsekin siis pyrkivät usein näkyviin kanavilla, jotka mahdollistavat meemittelyn, mutta viraaliseksi meemiksi pääseminen tai joutuminen on poliitikolle yhtäaikaisesti uhka ja mahdollisuus. Toisaalta jos tavoitteena on ainoastaan julkisuus, meemit voivat toimia kutsumalla huomiota itseensä.

Keinotekoisesti rakennettu meemi joutuu itse todennäköisesti meemitetyksi ja siten naurun alaiseksi. Särmä ei voi suositella esimerkiksi kuntapoliitikolle meemiksi ryhtymistä. Viralaisuus ei välttämättä ole onnistuneen meemin tunnusmerkki, vaan sen herättämä vaikutus. Jos perinteinen media poimii meemin, se leviää yhä laajemmalle, jolloin sen vaikuttavuus myös kasvaa. Taustalla on myös perinteisen median entistä yleisempi tyyli poimia uutisaiheita sosiaalisesta mediasta.

Poliittisen kuvaviestinnän tarkoitus on vaikuttaa poliittisesti. Meemit ovat affektiivisia viestinnän välineitä eli ne niin sanotusti menevät tunteisiin. Internetin ”**närkästyksen koneen**” vuoksi poliittiset viestit vaikuttavat leviävän paremmin, kun ne ovat negatiivisia. Tästä syystä myös **poliittiset trollit** saattavat suosia monimutkaisia asioita yksinkertaistavia ja niille glenkatsovasti nauravia meemejä.

Keinotekoisesti rakennettu meemi joutuu itse todennäköisesti meemitetyksi ja siten naurun alaiseksi.

Tiettyä poliittista ideologiaa edustavat meemit ovat luettavissa laajalti. Meemit

myös ylittävät internetin välityksellä ongelmitta kansallisia rajoja, jolloin yhtä meemiä voidaan lähes loputtomasti versioda myös paljon alkuperäisestä tarkoituksesta poikkeavasti.

Tästä syystä meemin alkuperää voi olla todella vaikea jäljittää. Oma lukunsa ovatkin niin sanotut poliittiset trollitehtaat, jotka liittyvät enemmänkin informaatio- ja sosiaaliseen mediaan. Näitä on [menestyksekkäästi jäljittänyt](#) esimerkiksi toimittaja **Jessika Aro**.

Myös käsitteet tai termit voivat meemiytyä. Särmä nostaa esiin [Cancel-kulttuurin](#) (*cancel culture*), joka on levinnyt lähes sellaisenaan Suomeen Yhdysvalloista nimenomaan oikeistolaisena stereotyyppinä, joka pyrkii negatiivisesti leimaamaan yhteiskunnallisesti kriittistä aktivismia.

Meemien vaarat

Meemien spontaaniuden vuoksi niillä on myös vaaransa aikakaudella, jolloin halutaan erityisesti varjella brändiä ja mainetta. Aktivisteille meemit voivatkin olla ase heidät muutoin ulosluovutettaviksi tai organisaatiota vastaan.

Mitä enemmän toimija viestii ottavansa brändinsä vakavasti, sitä enemmän se houkuttelee meemejä, jotka pyrkivät tekemään tuon brändin ja sen varjelun naurunalaiseksi. Brändit ovat toisin sanoen paljastuneet kovin hauraksi. Särmä ehdottaakin, että meemityksen kohteeksi joutuneen organisaation olisi järkevämpää ikään kuin lähteä vitsiin mukaan, kuin painottaa brändinsä vakavuutta.

Mitä enemmän toimija viestii ottavansa brändinsä vakavasti, sitä enemmän se houkuttelee meemejä, jotka pyrkivät tekemään tuon brändin ja sen varjelun naurunalaiseksi.

Monet meemit nojaavat sisäpiirihuumoriin, jolloin meemin leviäminen alkuperäistä kontekstiaan pidemmälle saattaa johtaa meemin kaappaukseen. Näin kävi esimerkiksi Pepe-sammakolle, joka [pätyi luojansa surmaamaksi](#), kun Pepe päätyi äärioikeistolaisen propagandan osaksi. Tapauksesta on myös tehty [dokumentti](#).

Särmä muistuttaa, että meemien ja muun sisällön jakamisessa meillä kaikilla on oma vastuumme; vaikka meemejä ei itse tekisi, niiden viraalisuus on kiinni jakajista. Särmä kehottaa pohtimaan, kannattaako kaikkea jakaa ja levittää, vaikka tarkoitus olisikin kritisoida alkuperäistä aihetta. Etenkin näin koronaviruksen aikana on hyvä pohtia, miten meemit leviävät viruksen tavoin.

Haastattelussa käytettiin kasvomaskeja.

Saara Särmä on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa ja Suomen Akatemian MEMEPOL-hankkeen johtava tutkija.

Mikko Poutanen on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa ja Poliitikasta-lehden vastaava päätoimittaja.

🗨️ KUVAVIESTINTÄ, MEEMI
